

گویا پادشاہ و پادشاہ چہ در اول کبیر است در دوم مجبولہ است و پنچین چہ است
 کز در است و کز چہ اول مجبولہ است و دوم بضم و اما در حرف اول از روی مضاعف احتمالی
 تصور یافتہ چہ آن حرکت مجبولہ باشد ہمیشہ است نوع چوتھی اختلاف حرکت روی مفرد کا
 یا روی مضاعف کا مثال اختلاف حرکت روی مفرد کی یہ ہے جیسا کہ گہ تو پادشاہ اور پادشاہ
 اول یعنی پادشاہ میں دال یا وکی یکسر ہے اور دوم یعنی پادشاہ میں ال پاد کی حرکت مجبولہ ہے
 یعنی حرکت نامتام اور مثال اختلاف حرکت روی مضاعف کی یہ ہے چہ است کز اور
 رہت و کز گوا سطلے کہ اول میں یعنی تا اور است اول میں حرکت نامتام ہے اور دوسری
 میں یعنی تا اور است ثانی پر ضمہ و اما حرف اول از روی مضاعف میں جیسے حرکت حرف
 بای بخت اور رای ریخت اس میں تصور اختلاف کا نہیں ہے اس واسطے کہ یہ حرکت
 ہمیشہ مجبولہ ہوتی ہے ہم قسم سوم اختلاف اصل معاشقہ پہلے میں کز اور است قسم تیسری قبانی فارسی کے اختلاف وصل کا ہے
 حال اوسکا بھی اسی طرح ہے جیسا کہ کہا گیا یعنی حال اختلاف وصل کا سابق بیان کیا
 کہ اختلاف اوسکا مقتضی ازالہ اصل تشابہ تینا ہے یہ قسم چہارم اختلاف ردیف و
 آن در حرکاتی و حرونی تواند بود کہ پوشیدہ ماند والا میں قبیح باشد مثال بستہ چون
 در حالت خطاب گویند و بستہ چون نکرہ گویند تا حرف یا و شبیہ یا مختلف باشند و حرکت
 ما قبل پنچین و باقی عیوب ہم برین قیاس باید کرد کہ در عیوب توانی تازی گفتم آدست
 قسم چوتھی عیوب توانی فارسی کے اختلاف ردیف کا ہے اور وہ اون حرکتوں میں
 اور اون حرفوں میں ہو سکتا ہے کہ پوشیدہ رہے والا نہایت قبیح ہے مثال اوسکی
 جیسے بستہ حالت خطاب میں اور بستہ حالت نکرہ میں کہ حرف یا اور شبیہ یا
 مختلف ہیں ایسی ردیف عیب وار ہے اور حال حرکات ما قبل کا اسی طرح ہے اور باقی
 عیوب توانی پارسی کو عیوب توانی تازی پر قیاس کیا جا ہے ہم و بدانکہ در توانی سمجھا
 و شنویہا و خانہای مربع و مسطہ استقصای بسیار کنند و استعمال بعضی عیوب رود اور نہ
 و در قصاید قافیہ مصرع اول شاید کہ در دیگر ابیات قصیدہ مکرر شود و اما در مصرع دوم
 نشاد است اور معلوم ہو کہ سخن اور شنوی اور خانہای مربع اور مسطہ کے قافیوں میں استقصا

در بعضی عیوب توانی پارسی کو عیوب توانی تازی پر قیاس کیا جا ہے ہم و بدانکہ در توانی سمجھا و شنویہا و خانہای مربع و مسطہ استقصای بسیار کنند و استعمال بعضی عیوب رود اور نہ و در قصاید قافیہ مصرع اول شاید کہ در دیگر ابیات قصیدہ مکرر شود و اما در مصرع دوم نشاد است اور معلوم ہو کہ سخن اور شنوی اور خانہای مربع اور مسطہ کے قافیوں میں استقصا

یعنی تمام درگرفتن زیادہ ضرور نہیں اور استعمال بعضے عیون کارواسہے اور قصائد میں توفیہ
 مصرع اول کا چاہیو کہ اور ابیات میں مکرر لائیں کہ اوسکو و مطلع کہتو ہیں اور وہ خارج
 عیب ایطاسے لیکن مصرع دوم میں نچا بیہ ورنہ ایطاسوگا استقصا تمام درکرون و بہت
 چیری رسیدن ثتب سے ہم وقد ماگفتہ اندکہ تکرار قافیہ در قطعہ او غزلہا بعد از ثتب
 و در قصائد بعد از چہار و بیت روا باشد اما بنزدیک مخدثان مستعمل نیست و بعضی گفتمہ اندکہ
 اختلاف تصریف بنفی و اشبات مانند کن مکن کے مقتضی تکرار قافیہ نباشد و این ہم مستعمل
 است اور قدما نے کہا ہے کہ تکرار قافیہ کی قطعوں میں اور غزلوں میں بعد سات بیت کے
 اور قصیدوں میں بعد چودہ بیٹوں کے روا ہے لیکن نزدیک متاخرین کے مستعمل نہیں ہے
 مگر بعض نے بعد بیس بیت کے لکھا ہے اور بعضوں نے کہا ہے کہ اختلاف تصریف کا
 بنفی و اشبات مانند کن مکن کے مقتضی تکرار قافیہ نہیں ہے اور یہ بھی مستعمل نہیں ہے ہم
 این است آنچه خواستیم کہ درین مختصر ایراد کنیم از علم عروض و قوافی این دو لغت بسبیل
 ایجاز و بالمد التوفیق است یہ ہے جو کچھ کہ چاہئے کہ اس مختصر میں ایراد کریں علم عروض
 و قوافی تازی اور فارسی سے بسبیل ایجاز و اختصار و بالمد التوفیق تمام شد

رباعی محقق علیہ الرحمہ

سوجود بحق وجود اول باشد	باقی ہمہ موبہوم و مخیل باشد
ہر چیز جزا و کہ آید اندر نظرت	نقش دو دین چشم اول باشد

تقریباً ہذا از قیجہ افکا جناب فخر شعرا می زبان رشک ابل جهان ثمار سے نظیر
 جناب مرحمت الدولہ بہار الملک سید محمد غضنفر علیخان صاحب بجا و حصول جنگ
 تخلص حکیم ابن جناب تدبیر الدولہ مدبر الملک جناب منشی سید مظفر علیخان صاحب
 بجا و بہا و جنگ تخلص بہ اسیر مصنف کتاب

بسم اللہ الرحمن الرحیم

سر خروئی ظلم اوس شاہنشاہ کی نگارش محمد علی جو کہ جسو تا جداران گلشن کو چتر سیاح سے سر فر کیا
 اور گینی رقم اوس جہان پناہ کی آرائش ثنا سے جو کہ جسو تخت نشینان چین کو کشور خرمی و سنگلی بن
 دست تصرف دیا عشقوی طغر افضائی لامکانی بارگاہش جو جو مہی نیازہا سپاہش ہذا زود
 بر بام وحدت کوس شاہی بہ مطیع اوست از مہ تابہای بہ ہارستان لطفش جہان ست
 نس ان سبزی نہ آسمان ست آورد و ناما محدود خاتم انبیا محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم پر کہ
 جب تک تقریبان در گاہ وحدت سے اونکی اد سے ترین در بان در کی اجازت پناہی اوسکی بارگاہ
 تقدس میں جاڑ کی جرات پناہی خمس کہ حضرت اسیر نے ایک شعر اوستاد پر مصرعونسی زینت دی ہے
 نہایت طبع آزمائی کی ہے خمس حق ہے یہ حق معرفت نوز حق میں بات ہے افضل ہے ہر بی سو تو ای فخر کا پناہ
 آتش حیات شمع ہو پروانے کو مات ہے موسیٰ زبوش رفت بیک پر تو صفات تو عین ذات
 مینگری در تبسمی آوی صفات انجم لغات اوس نیر نشین محفل غدی غم پر کہ جسو اپنے گوش حق نیوں
 کلمہ بیخ نک یا علی زبان انخیا رہ سنا اور بزم عام میں فقرہ سلونی قبل ان تفقدونی خود پناہ
 معجز بان سے کہا ہمنام خدا علی مرتضیٰ امام باقر مجلسی نے خوب کہا کہ علی بندہ است تصدیف بصفا
 خدا رباعی مہکوی سلطان ریل کہ جہا راج سرت ہے قانون بقا طفیل او نغمہ ورت ہے
 در چار عدد از شعبگی اوزدہ دم ہے ہر کس زود اوزدہ مقامش خیرست ہے اما بعد ارباب نظر اور اصحاب ہر
 صرافان سستہ بازار معانی کامل عیاران معیار خندانے کہ جن لوگون نے ماہ و سال جسم کو مثل لال
 کھسایا ہے تب فلک کمال ہر مثل بدر جلوہ فرمایا ہے شام کو ساتھ آفتاب کو برای مطالعہ شمسیہ آواز
 ہیں تو صبح کو زیر آسمان تفکر سے نکلی ہیں مژدہ ہو کہ کتاب معیار الا شعرا فریادان توالی ہیں

مستند شعری روزگار تصنیف جناب نقیض آب عمدہ و محققین زبدۃ الموقنین حاوی العلوم العظیمة
 و العقلیہ آوی السبل الشرعیہ اسوۃ فضلاء فحام قدوۃ علماء اعلام صاحب القوۃ القدسیہ مالک الملکا
 الملکیہ مستند الحکما و المتکلمین سلطان العلماء و المجتہدین مجمع العلوم المقبول و المنقول مستنبط الفروا
 من الاصول تمندی الفقہار من الافاق المتکلم علی وسایة الاجتہاد بالاحتقاق عالم کامل فخر ماجد
 و المثل ماہ فلک علوم کاشمیں بین النجوم علامہ عمیر و حیدر صاحب شیخ نصیر الدین محقق بلوچی
 صاحب تراہ و جعل بختہ شواہ کی کہ حروف او سکاکو ہر شاہوار سے ہے اور ہر لفظ او سکاکو در معانی و کلمات
 سہی سر و سطور سنگینی نزاکت سے سر بر زمین نہاد و بین او رنگہای سیراب معانی شاخسار لطافت
 پر دامن نوان بوقلمون کشارہ بین ہر نقطہ او سکاکو ایک قفل نامید اکلید سے ہے اور ہر حرف او سکاکو
 یہ ہر ششہ پو عجیب دریا ہو کہ ہزاروں انہا یہ سطور اوس میں روان ہیں اور صد بصد لفظ و لفظ ^{النیاج}
 معانی و کلمات اوس میں نہان ہیں جب سو کہ بانی علم نے اس علم کو ایجاد کیا ہو ایسا رسالہ نہ کوئی ملک
 نہ کیسے نہ کہا ہے نسبتاً اس کتاب کے یہ علم صاحب جان ہو شاید کہ اب مداد میں شرکت اب حیوان
 کو ایک گوہر مہنی اسکا دست فہم میں بجزارد و جہد اجازت شدہ علوم میں کوئی عقدہ لامل ایسا کہ حکما
 انکاشات محال ہو پھر نہ ایسے میزان نقل میں اتنی تاب نوان نہیں کہ وزن مراتب کر سکے اور زبان
 ناطقہ مردم میں اتنی قدرت نہیں کہ ذرا بھی دم مٹنا بھر سکے اکثر صاحب حمیتانہ تھمتہ میں اکوئل
 مشائین بلور خود ماتہ میں لاری ہین رنگہای طبع نو بنود کھاسے ہین مگر اصل میں تو پاپا کھتر
 کیسے ہوئے ہین تریخ راہ است سے پھرے ہوئے ہین بسط قابض جان تحقیق ہو اور حل محلل و دم
 ترفیق ہو کو کونسا بند کرتا ہے اور ظاہر کرنا اور چھپانا ہو کسے اعتراض چاکو ہین اور کسے جواب نازبا
 دیے ہین اور کو تو نہو سببنا مایابی نسخ خدا جانے کیا کا کیا پڑ گیا یہ اور باعث خرابی ہلو جو لوگ
 اوسو ہی کم پایہ تھہر اسیکو غنیمت جانکر پڑانے لگے شاگرد و نہر استاد ہی جتانے لگے کہ طبع
 مان گنوہست طبع کجی او کی پہچان گئے گز مضمون صحیح کی طرح نہ ماتہ اتا تھا خواص فکر ہر مرتبہ
 صدق کی جگہ خدوت پاتا تھا مشعر ہوت طبع کو اسجا میں عیان کرتا ہون یہ شکل ہر حرف
 جو غم سے تھے بیان کرتا ہون جو بسبب عدم نظر صاحب فہم کامل کے حال حروف تباہ تھا
 کثرت ماتہ سے زیب بدن جامہ سیاہ تھا جو شجرت سے لکھا ہوا تھا اپو خون میں آپ ڈوبا ہوا تھا

آلف تیز آہ کی صورت بلند تھا جس پر سو دیک شکل پر کھڑا رہنا پسند تھا نہ سر پر کلاہ مدد نہ نعین نقطہ زینا بھی
 کیا بیان ہو کہ حالت کیا تھی بسبب اسکے کہ نہایت بار غم اوٹھایا تھا پشت پاڑ طاق تھی قوت نامیہ
 معدوم تھی لہذا کی صورت تھی صورت رستی کب نظر آتی تھی جتنا نقطہ سنبھالتا تھا وہ اور جھکی جاتی تھی پتہ نہ
 تقریر غم نقطہ سبب تھا اشتیاق عالم میں مانند دل تڑپ رہا تھا پشت دال بھی بار غم سے غم ہو کر بے تاب
 توان تھی سب سے دو حصہ بڑھ کر ناتوانی میں شور جہاں تھی رستے سر ریش نہی نشتر فروش سینہ
 نوش تھی چونکہ فوج غم سے لڑائی ہوئی تھی سر زار پر کوئی نقطے کی لگی تھی اس قدر ہجوم الم سے جنون میں
 بتلا تھا کہ سین سے دامن اپنا دانتوں سے پکڑ لیا تھا کہ نشتر نسیم اس قدر تیز ہوا تھا کہ دامن شبن
 کے اوس پار ہو گیا تھا آنگہ اکبر کی گرم شیون تھا کہ آب چشم سے صاوت مردا میں تھا چونکہ جو
 تند باد غم کا چلا تھا آلف کا ٹنکا چشم طار میں پڑ گیا تھا عین کو اس قدر زندگی سے لذت
 تھی جو کوئی لفظ عیب کو اولٹ کر لگتا تھا عین ہر عین عنایت تھی حرف غم سر غم تھا
 مثل آلف افسر اہل غم عالم تھا کاف و فار مگر شکل کف ہوئی تھی کف کشاہہ ساہل اہل
 بصیرت ہو کر جو چاہی اوراق کتاب میں پھر رہی تھی چونکہ دستور جہاں ہے کہ ہر جہاں قدر و بزرگی
 ظاہری پسند اہل زمان ہے سب قاف چاہتے تھے کہ اگر قدرت پائین اور کتابوں میں نکال کر چلو جائے
 حرف لام و میہ امین لگی تھی تیز غم سینے پر کھا گئی تھی تون کو پابند جنون کمون یا ماہی دریای
 خون کور اور اوجہاں ملجائی تھی صورت وہ کہ کلمہ ناسف و تحسری دکھلائی تھی جس کیسے
 آنگہ لڑائی تھی چشم ہار دیدہ نقطہ سے خالی پائی تھی یا بڑی خبر سستی و مایوسی دیتی تھی برابر
 انگریزیاں لیتی تھی سب حرف صرف ماتم تھے بسبب اسکے کہ کوئی عالی فہم نہ تھا تھا بتلای غم و
 الم تھی الغرض دوستان باصفا اور دشمنان صادق الولا نیست با برکت جناب آوٹاواکل
 صاحب رای صاحب شک انوری و صاحب گوش مردم جب سے خلق ہو رہیں ایسے اشعار اور مضامین
 آبدار نہیں سننے ہیں زبان فرج و دونوں لبونک و واسطہ نکلنے کلمات کے ملایا ہو گیا صحت الفاظ و مضامین
 کے واسطے عجوں مرکب کو بنایا ہو سفیدی سحر و شور ہے بیاض میں السطور دیوان بلاغت
 بنیان سو فیضیاب ہی اور سیاہی شب جو زبان زور زدیکہ دور ہے سیاہی سلو پر اور کلام فصاحت
 تو امان سے با آب و تاب ہو پیشی انوار و وار پکی روشنی مردیل ساطع ہو کثرت فروع نقطہ پر

اقلت بجلی انجم بران قاطع ہو شعر بسیار یہ انکا اگر برگ خشک خزان دیدہ پر کما جایی بزرگ بر گما سے
 اشیا فیصل بہار بلکہ بڑے بکری آئی دور ہر جگہ باطل ہو گرائی غزل میں اور تسلسل سب جگہ لاطال
 گرائے قصبہ ای سلسل میں زود گوئی اس درجہ کہ جب تک سنگ ہو شہزادہ کلک کلک ایک دفتر ہو جاوے
 اور دم اندر جا کر جب تک ہا ہزاروں ایک کتاب درالوجود زیب تصنیف پاؤ اجمال اونکا اگر چاہے سو مندرو
 ایک قطر میں لاؤ اور تفصیل انکی اگر اجازت پائی ایک ذرہ سے سو اقطاب عالمات چھکار زبان شیرین
 انکی اگر چاہتی فرادہ شیرین میں تمنی در میان میں آتی رنگینی اشعار بڑے شفق آسمان ہوتی ہے اور
 روشنی فکر چمک کر صیقل مچھل ناہا بان ہوتی ہے زمین شعر آسمان ہو یہ نقل اور کہیں کمان سے
 اشعار صامت اور عام فہم ایسے کہ اگر منظور ہو کہ سنائیں انکے ہوئے زبانہ نقطہ جنبش لب سے سانسین
 سمجھ جائیں عربی فارسی اردو سب میں تصنیف ہو ہر علم میں ایک نئی صورت کی تالیف سے ہے تعداد
 کتب مصنفہ و مؤلفہ تقریباً وہ ان مطبوعہ مطبع ہذا سے عیان ہو گیا حاجت بیان ہے صد امیر عزیز
 فیضیاب کلام ہیں شاکر ویسے نیک نام ہیں اشعار یہی ہیں مد آسمان سخن ہے انہیں ہو روشن جہان
 سخن ہے اس قدر ہے سلاست کے ساتھ ہے بدل ہو کنت ملاقت کے ساتھ ہے بلند اس قدر بیگان
 ہو گئی نہیں شعر کی آسمان ہو گئی ہو کمانی ہو روشن مانی اثر کہیں شام ہو نہ سے تو کلمہ سحر ہو سنائیں اگر کند عقل کو آج
 بجز تیر فہمی نہو کچھ علاج ہے یہ کہتی ہیں سب اشنائی سخن ہے خدائی سخن ہیں خدائی سخن ہے مقابل ہو
 انکا نہ کیوں کر ذلیل ہے کہ ہی یہ کتاب او سپہ قاطع دلیل ہے استاد اشال ظہوری و ظہیر جناب ملک اشعرا
 تدبیر الدولہ مدبر الملک منشی سید مطلق علیچان صاحب بہادر بہادر جنگ المتخلص بہ اسمیر مدظلہ العالی
 میں آئی اور حروف التجار زبان پر لانے جناب بوصف نرانی بجا اونکی منظور کی یہ کتاب شرح معیار
 سے بزرگ کمال تخیار تصنیف فرما کر پیشکش نزدیک و دور کی اکثر عروضیوں کا امتحان نام کیا
 ہر شخص کو خام کیا کیا عقل آرائیان فرمائی ہیں خطائیں جو قائم کی گئیں بھین اوٹھائی ہیں سبحان اللہ
 تم سبحان اللہ کتاب کیا ہے قدرت خدا جل و نہا ہے بہت سے شخص پر بڑے فیضیاب ہوؤ زفرہ بل علم
 عروض میں انتخاب ہوئے شہرہ اس شرح کا مثل متن جا بجا ہو جسکو ذرا ہی ذوق تھا بدل و جان
 مشتاق اسکا ہو اچھا بچہ جناب عالی ہم والا کرم منشی والا شان مشہور جہان و جہانیاں صاحب جود
 سخاوت و تہذیب نشین چار باشہت و مروت جناب منشی نول کشور صاحب لازالت بحار دولتہ

تقریباً مکمل عیار اور عمدہ ذلیل کہ جگانہ آفاق ہیں ہر علم کی کتاب کے مشتاق ہیں
 لیکر وہ جناب منشی صاحب کے دو تہانے پر تشریح نامے اور یہ کتاب اون سے لیکر اپنے مکان
 پر آئے اہل مطبع کو حکم ہوا ہے کہ ادیا مشتاقان علم پر نہایت احسان کیا تعریف خط و کاغذ و قلم
 وسیا ہی بیرون از طاعت بشر سے محبت اسکی اگر پوچھیے کتاب پیش نظر ہے یا علمی ظہور کی
 خطش نگذاشت جینیا جینی بہ ہر نقطہ آن نافہ مشک آگینی بہ برقع برخش ز تار و پود نگاہت
 میگشت و گرنہ خط پرستی دینی بہ آید ظہار اعلام اور فضلا کرام تبصران جناب جہان سامان
 کلام ناور اہل زمان سے یہ ہے کہ اس کتاب کو بظرافت و بیکار فیضیاب ہوں اور غای خیر مصنف
 میں متوجہ و گاہ رہا الارباب ہوں اغلاط کتابت کاتب پر نظر نہیں آو میں اعتراف شکر کا
 گذر نہیں اعد میں باقی ہوس متعجب ہونا ہر زمین سے آسمان تک بہ پس کلک حکیم کہان تک تمام

قطعات تاریخ

از نتیجہ افکار جناب شاعر عظیم الفیض حضرت الدولہ بہار الملک سید محمد غفر علیہ السلام
 بھص اور صولت جنگ التخلیص بحکیم خلف اکبر و شاگرد جناب منشی
 مظفر علیہ السلام صاحب اسیر مصنف کتاب

<p>کہ شد بعد میزان افکار طبع بگوشت عجب شرح معیار طبع</p>	<p>طلای است بی شبہ کامل عیار اگر سال تاریخ خواہی سیکم</p>
<p>از نتیجہ افکار جناب افضل الدولہ مظفر الملک جناب سید فضل علیہ السلام صاحب شوکت جنگ التخلیص بحکیم خلف اکبر و شاگرد جناب منشی صاحب مصنف کتاب</p>	<p>عجب شرح ہی معیار کی صحیح صحیح خردنی طبع کی تاریخ یوں ہی افضل</p>
<p>ورق یہ منتخب روزگار خوب چہی مطالب زر کامل عیار خوب چہی</p>	<p>از نتیجہ افکار شاعر بی بدل صبا فکر عامیہ پادشاہ علیہ السلام صاحب تخلص بن غالی شاگرد حضرت</p>

اولین شرح شرح میزان بود عقل تاریخ او به من عین عالی	بعد از آن این کتاب شد تیار گفت شرح مکرر معیار
از نتیجه افکار جناب منشی سید فضل رسول خان صاحب بهادر مخلص و اسطی شاگرد حضرت امیر مصلحت کتاب عقاقد و ارجال پور و غیره رئیس قصبه سند پدید آید خواهر سرکار	
و او کیا کنی کنی اسپه کتاب و اسطی تاریخ او سکی فلک سینه	حل هونی مشکل مسائل سرب یون رتسم کی شرح بندی مختصر
از جناب سیرا انجمن صاحب افسون تخلص شاگرد جناب منشی مظفر علی صاحب اسیر سهر اوستاد نے کیا کتاب لکھے	
تاریخ کنی یہ اوسکی پینے از نتیجه افکار شاعر کیا جناب شیخ رضا حسین صاحب مخلص برضا شاگرد جناب تعبیر الدوله منشی مظفر علی صاحب اسیر مصنف کتاب	جو طر ہے میں چشم بد ہے افسون یہ شرح مستند ہے
زرکامل عیار شد مطبوع فکر تاریخ چون رصنا کردم	آنکہ میزان برای اشعار است گفت لقب کہ شرح معیار است
قطعه تاریخ از فکر شاعر ذی شعور جناب شیخ تلو حسین صاحب مخلص به طور خلف منشی علیہ الد صاحب شاگرد جناب منشی صاحب مصنف کتاب	
ہم سیر فلک فلک جناب اسیر کرد چون فکر طبع از سیر فضل و کمال	ہست ز پیکان اوسینہ حاسد فگار کرد بہر فقرہ اشس سلک ثریا نثار
از پی تاریخ طبع خوب رقم زد تلو سکہ نو شد روان از زرکامل عیار	
<h3>خاتمة الطبع</h3>	
الحمد لله والمنة کہ ترجمہ معیار الاشعار سہمی بہ زرکامل عیار مطبع نامی منشی نول کشور مین بمقام لکھنؤ باہر اگست ۱۸۶۲ء مطابقت ماہ جمادی الثانی ۱۲۸۹ ہجری	
طبع ہو کر شائع ہونے لفظ	

غلام اکبر کے کتابت کامل عیاً

صفحہ	خط	صفحہ	خط	صفحہ	خط	صفحہ	خط	صفحہ	خط
۳	۱۳	۱۱۶	۱۵	۵۵	بوزن	بوزن	گزاران	گزاران	صحیح
۴	۱۵	۱۱۷	۳	۶۰	ان	ان	خانہ	خانہ	خط
۵	۱۵	۱۱۸	۷	۶۱	زعم	زعم	نمران	نمران	صحیح
۷	۱۹	۱۱۹	۱۶	۶۲	دست	دست	بہر	بہر	خط
۹	۲	۱۲۰	۱۹	۶۳	بطلب	بطلب	رہبر	رہبر	صحیح
۱۲	۱۳	۱۲۱	۲۹	۶۴	روی	روی	رب	رب	خط
۱۷	۸	۱۲۲	۱	۶۵	بکلفت	بکلفت	خارا	خارا	صحیح
۲۰	۲۳	۱۲۳	۱۶	۶۶	نقرت	نقرت	فارسی	فارسی	خط
۲۱	۶	۱۲۴	۱۷	۶۷	تاشون	تاشون	بجو	بجو	صحیح
۲۲	۱۱	۱۲۵	۳	۶۸	موسیقی	موسیقی	زن	زن	خط
۲۷	۳	۱۲۶	۱	۶۹	دوہر	دوہر	مفادان	مفادان	صحیح
۲۸	۸	۱۲۷	۱۱	۷۰	مفادان	مفادان	شوار	شوار	خط
۲۹	۲	۱۲۸	۱۳	۷۱	گویا	گویا	جنین	جنین	صحیح
۳۰	۳	۱۲۹	۲	۷۲	مین	مین	کسکی	کسکی	خط
۳۱	۷	۱۳۰	۱۶	۷۳	بین	بین	احمد	احمد	صحیح
۳۲	۷	۱۳۱	۱۸	۷۴	ہو	ہو	عروض	عروض	خط
۳۳	۲۲	۱۳۲	۳	۷۵	اصل	اصل	مفادان	مفادان	صحیح
۳۴	۲۲	۱۳۳	۷	۷۶	موقت	موقت	یعنی	یعنی	خط
۳۵	۷	۱۳۴	۲۲	۷۷	بین	بین	مشن	مشن	صحیح
۳۶	۲	۱۳۵	۵	۷۸	صرف	صرف	ساکن	ساکن	خط
۳۷	۲۳	۱۳۶	۱۱	۷۹	مسکن	مسکن	عزودا	عزودا	صحیح
۳۸	۲	۱۳۷	۱۳	۸۰	غارا	غارا	فارت	فارت	خط
۳۹	۸	۱۳۸	۱۷	۸۱	من	من	م	م	صحیح
۴۰	۱۸	۱۳۹	۲۱	۸۲	ور	ور	امراد	امراد	خط
۴۱	۵	۱۴۰	۱۵	۸۳	خوشا	خوشا	مفادان	مفادان	صحیح
۴۲	۱	۱۴۱	۲۲	۸۴	جز	جز	گذرا	گذرا	خط

صفت	خط	صفت	خط	صفت	خط	صفت	خط	صفت	خط
۱۲۰	۹	۱۲۰	۹	۱۲۰	۹	۱۲۰	۹	۱۲۰	۹
۱۲۱	۱۰	۱۲۱	۱۰	۱۲۱	۱۰	۱۲۱	۱۰	۱۲۱	۱۰
۱۲۲	۱۱	۱۲۲	۱۱	۱۲۲	۱۱	۱۲۲	۱۱	۱۲۲	۱۱
۱۲۳	۱۲	۱۲۳	۱۲	۱۲۳	۱۲	۱۲۳	۱۲	۱۲۳	۱۲
۱۲۴	۱۳	۱۲۴	۱۳	۱۲۴	۱۳	۱۲۴	۱۳	۱۲۴	۱۳
۱۲۵	۱۴	۱۲۵	۱۴	۱۲۵	۱۴	۱۲۵	۱۴	۱۲۵	۱۴
۱۲۶	۱۵	۱۲۶	۱۵	۱۲۶	۱۵	۱۲۶	۱۵	۱۲۶	۱۵
۱۲۷	۱۶	۱۲۷	۱۶	۱۲۷	۱۶	۱۲۷	۱۶	۱۲۷	۱۶
۱۲۸	۱۷	۱۲۸	۱۷	۱۲۸	۱۷	۱۲۸	۱۷	۱۲۸	۱۷
۱۲۹	۱۸	۱۲۹	۱۸	۱۲۹	۱۸	۱۲۹	۱۸	۱۲۹	۱۸
۱۳۰	۱۹	۱۳۰	۱۹	۱۳۰	۱۹	۱۳۰	۱۹	۱۳۰	۱۹
۱۳۱	۲۰	۱۳۱	۲۰	۱۳۱	۲۰	۱۳۱	۲۰	۱۳۱	۲۰
۱۳۲	۲۱	۱۳۲	۲۱	۱۳۲	۲۱	۱۳۲	۲۱	۱۳۲	۲۱
۱۳۳	۲۲	۱۳۳	۲۲	۱۳۳	۲۲	۱۳۳	۲۲	۱۳۳	۲۲
۱۳۴	۲۳	۱۳۴	۲۳	۱۳۴	۲۳	۱۳۴	۲۳	۱۳۴	۲۳
۱۳۵	۲۴	۱۳۵	۲۴	۱۳۵	۲۴	۱۳۵	۲۴	۱۳۵	۲۴
۱۳۶	۲۵	۱۳۶	۲۵	۱۳۶	۲۵	۱۳۶	۲۵	۱۳۶	۲۵
۱۳۷	۲۶	۱۳۷	۲۶	۱۳۷	۲۶	۱۳۷	۲۶	۱۳۷	۲۶
۱۳۸	۲۷	۱۳۸	۲۷	۱۳۸	۲۷	۱۳۸	۲۷	۱۳۸	۲۷
۱۳۹	۲۸	۱۳۹	۲۸	۱۳۹	۲۸	۱۳۹	۲۸	۱۳۹	۲۸
۱۴۰	۲۹	۱۴۰	۲۹	۱۴۰	۲۹	۱۴۰	۲۹	۱۴۰	۲۹
۱۴۱	۳۰	۱۴۱	۳۰	۱۴۱	۳۰	۱۴۱	۳۰	۱۴۱	۳۰
۱۴۲	۳۱	۱۴۲	۳۱	۱۴۲	۳۱	۱۴۲	۳۱	۱۴۲	۳۱
۱۴۳	۳۲	۱۴۳	۳۲	۱۴۳	۳۲	۱۴۳	۳۲	۱۴۳	۳۲
۱۴۴	۳۳	۱۴۴	۳۳	۱۴۴	۳۳	۱۴۴	۳۳	۱۴۴	۳۳
۱۴۵	۳۴	۱۴۵	۳۴	۱۴۵	۳۴	۱۴۵	۳۴	۱۴۵	۳۴
۱۴۶	۳۵	۱۴۶	۳۵	۱۴۶	۳۵	۱۴۶	۳۵	۱۴۶	۳۵
۱۴۷	۳۶	۱۴۷	۳۶	۱۴۷	۳۶	۱۴۷	۳۶	۱۴۷	۳۶
۱۴۸	۳۷	۱۴۸	۳۷	۱۴۸	۳۷	۱۴۸	۳۷	۱۴۸	۳۷
۱۴۹	۳۸	۱۴۹	۳۸	۱۴۹	۳۸	۱۴۹	۳۸	۱۴۹	۳۸
۱۵۰	۳۹	۱۵۰	۳۹	۱۵۰	۳۹	۱۵۰	۳۹	۱۵۰	۳۹
۱۵۱	۴۰	۱۵۱	۴۰	۱۵۱	۴۰	۱۵۱	۴۰	۱۵۱	۴۰
۱۵۲	۴۱	۱۵۲	۴۱	۱۵۲	۴۱	۱۵۲	۴۱	۱۵۲	۴۱
۱۵۳	۴۲	۱۵۳	۴۲	۱۵۳	۴۲	۱۵۳	۴۲	۱۵۳	۴۲
۱۵۴	۴۳	۱۵۴	۴۳	۱۵۴	۴۳	۱۵۴	۴۳	۱۵۴	۴۳
۱۵۵	۴۴	۱۵۵	۴۴	۱۵۵	۴۴	۱۵۵	۴۴	۱۵۵	۴۴
۱۵۶	۴۵	۱۵۶	۴۵	۱۵۶	۴۵	۱۵۶	۴۵	۱۵۶	۴۵
۱۵۷	۴۶	۱۵۷	۴۶	۱۵۷	۴۶	۱۵۷	۴۶	۱۵۷	۴۶
۱۵۸	۴۷	۱۵۸	۴۷	۱۵۸	۴۷	۱۵۸	۴۷	۱۵۸	۴۷
۱۵۹	۴۸	۱۵۹	۴۸	۱۵۹	۴۸	۱۵۹	۴۸	۱۵۹	۴۸
۱۶۰	۴۹	۱۶۰	۴۹	۱۶۰	۴۹	۱۶۰	۴۹	۱۶۰	۴۹
۱۶۱	۵۰	۱۶۱	۵۰	۱۶۱	۵۰	۱۶۱	۵۰	۱۶۱	۵۰

این کتاب در سال ۱۳۰۲ در کابل چاپ شده است و در کتابخانه ملی کابل موجود است.